

Bognoter

Henning Koch, *Demokrati slå til! Statsretslig nødret, ordenspoliti og frihedsrettigheder 1932-1945*, København: Gyldendal, 1994, 593 s.

Denne juridiske disputats behandler emner, der ligger på grænsen mellem statsret, historie og statskundskab. Den har politologisk interesse af i hvert fald tre grunde. For det første tager den udgangspunkt i forskellige forståelser af nødret og rejser dermed spørgsmålet om legitimeringen af, kontrollen med og grænserne for politisk magt. Det er med andre ord det grundlæggende forhold mellem magt og ret, der her tages op. For det andet indeholder den en række mere konkrete analyser af politisk kulturelle og institutionelle forhold i 1930'erne og under besættelsen. Her er det særligt interessant at følge behandlingen af spørgsmålet om forudsætningerne for suspension af borgernes grundlovssikrede rettigheder, specielt omstændighederne omkring kommunistloven fra 1941. Disse analyser rummer nogle lærerige indblik i det danske politiske systems funktionsmåde. Endelig rummer den en juridisk vinkel på krise-problematikken, som netop vedrører den situation, hvor der findes sådanne trusler mod statens og dens myndigheder, at statens fortsatte eksistens er i fare. Det er således det officielle Danmarks, det politiske systems og politimyndighedernes samtidsopfattelse, der analyseres. Det er virkelig tankevækkende at sammenligne de nazistiske og kommunistiske farer, som demokratiet i 1930'erne og 1940'erne blev stillet overfor, med det, man siden har kaldt for demokratiets krise.

Bogen bygger i væsentligt omfang på forfatterens adgang til utrykt og hidtil uanvendt kildemateriale i Rigsarkivet fra Justitsministeriet og Rigspolitechefen. Den kan virke noget uoverskuelig, da den sammenblander en systematisk og kronologisk disposition af stoffet og sammenstiller analyser af de mest abstrakte statsretslige betragtninger med meget jordnære politimæssige forhold. Men det er i mere end en forstand fængslende læsning!

Palle Svensson
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Søren Riishøj, *Post-kommunisme II - den vanskelige vej til markedsøkonomi*, Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag, 213 s., kr. 190,00.

Post-kommunisme II - den vanskelige vej til markedsøkonomi er en opdatering af en bog, der i 1992 udkom med næsten samme titel (romertallet II er eneste

Bognoter

Henning Koch, *Demokrati slå til! Statsretslig nødret, ordenspoliti og frihedsrettigheder 1932-1945*, København: Gyldendal, 1994, 593 s.

Denne juridiske disputats behandler emner, der ligger på grænsen mellem statsret, historie og statskundskab. Den har politologisk interesse af i hvert fald tre grunde. For det første tager den udgangspunkt i forskellige forståelser af nødret og rejser dermed spørgsmålet om legitimeringen af, kontrollen med og grænserne for politisk magt. Det er med andre ord det grundlæggende forhold mellem magt og ret, der her tages op. For det andet indeholder den en række mere konkrete analyser af politisk kulturelle og institutionelle forhold i 1930'erne og under besættelsen. Her er det særligt interessant at følge behandlingen af spørgsmålet om forudsætningerne for suspension af borgernes grundlovssikrede rettigheder, specielt omstændighederne omkring kommunistloven fra 1941. Disse analyser rummer nogle lærerige indblik i det danske politiske systems funktionsmåde. Endelig rummer den en juridisk vinkel på krise-problematikken, som netop vedrører den situation, hvor der findes sådanne trusler mod statens og dens myndigheder, at statens fortsatte eksistens er i fare. Det er således det officielle Danmarks, det politiske systems og politimyndighedernes samtidsopfattelse, der analyseres. Det er virkelig tankevækkende at sammenligne de nazistiske og kommunistiske farer, som demokratiet i 1930'erne og 1940'erne blev stillet overfor, med det, man siden har kaldt for demokratiets krise.

Bogen bygger i væsentligt omfang på forfatterens adgang til utrykt og hidtil uanvendt kildemateriale i Rigsarkivet fra Justitsministeriet og Rigspolitechefen. Den kan virke noget uoverskuelig, da den sammenblander en systematisk og kronologisk disposition af stoffet og sammenstiller analyser af de mest abstrakte statsretslige betragtninger med meget jordnære politimæssige forhold. Men det er i mere end en forstand fængslende læsning!

Palle Svensson
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Søren Riishøj, *Post-kommunisme II - den vanskelige vej til markedsøkonomi*, Esbjerg: Sydjysk Universitetsforlag, 213 s., kr. 190,00.

Post-kommunisme II - den vanskelige vej til markedsøkonomi er en opdatering af en bog, der i 1992 udkom med næsten samme titel (romertallet II er eneste

ændring). Som den første udgave er også denne meget vidtfaavnende. Den politiske, økonomiske og til dels sociale udvikling i samtlige østeuropæiske lande inklusive landene i det tidligere Sovjetunionen bliver omtalt, ligesom SNG-samarbejdet, Visegrad-samarbejdet og vestlige støtteinitiativer til Central- og Østeuropa. Bogen bærer et vist præg af at være oversigtsagtig, men indeholder på den anden side mange data fra de forskellige lande.

Bogens afslutningskapitel, der er udvidet i forhold til 1. udgaven, indholder forskellige synspunkter fra østeuropæiske politiske iagttagere, om hvordan de opfatter problemerne i de post-kommunistiske samfund, om demokrati og nationalismens natur.

Karin Hilmer Pedersen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Eggert Petersen, Jørgen Goul Andersen, Jørgen Dalberg Larsen, Knud Erik Sabroe og Bo Sommerlund, *Livskvalitet og holdninger i det variable nichesamfund*, Århus: Psykologisk Institut, i kommission hos Aarhus Universitetsforlag, 1994, 351 s.

Under ledelse af Eggert Petersen, Psykologisk Institut ved Aarhus Universitet har en gruppe af samfundsvidenskabelige forskere nu gennemført seks parallelle interviewundersøgelser inden for projektet "Danskernes livskvalitet, livskår og livsstil under krisen". Den første undersøgelse blev gennemført i 1982 og den sidste i 1994, så der findes efterhånden data fra en forholdsvis lang tidsperiode. Den foreliggende bog indeholder en række artikler, der bygger på de undersøgelser, som er gennemført til og med 1990. Eggert Petersen har selv skrevet om "Livskvalitet, sundhed og trivsel", om "En psyko-social livskvalitetsmodel af det danske samfund", og han har sammen med Bo Sommerlund og Henrik Albeck skrevet om "Stabiliteten af livskvalitets- og holdningsmål ud fra Rasch-modellen". Jørgen Goul Andersen har skrevet om "Samfundsøkonomi, interesser og politisk adfærd", Jørgen Dalberg Larsen har skrevet om "Skøn eller regel?", og endelig har Knud-Erik Sabroe skrevet om "Sociale gruppemønstre og alkoholforbrug".

Jørgen Goul Andersens lange artikel (120 sider) har som sit overordnede tema, om vælgerne er bestemt af rationelle interesseovervejelser eller af prædispositioner eller ubevidste impulser, idet han først og fremmest interesserer sig for borgernes reaktioner på økonomisk kriser og krisepolitik. Hovedkonklusionen er, at de fremlagte resultater gør det meget vanskeligt at oprettholde en fortolkning af vælgernes adfærd, der er i overensstemmelse med en teori om rational choice.